

Advocats de Secà

Sempre m'havia fascinat com parlaven alguns pagesos de la Segarra. Llavors estudiava dret, i ells apuntaven conceptes que semblaven fets a cop de tarròs però que enmagatzemaven una saviesa que fins i tot em posava la pell de gallina. Advocats de secà. És la saviesa que dóna viure en una terra eixuta on per subsistir s'ha de calcular molt i on la sobrietat és una virtut molt preuada.

Tres d'aquests advocats de secà de Guissona, especialistes en les qüestions jurídiques i els costums de la Segarra, van protagonitzar una història de dret i catalanitat memorable.

Els tres van néixer a tombants de segle XX. Són Ramon M. Roca Sastre (1899-1979) Francesc d'Assis Condomines (1901-1979) i Ramon Faus i Esteve (1902-1987). Els tres van estudiar als germans de la Salle de Guissona. Els tres, units en la tertúlia i el debat, van fer una espectacular carrera com a juristes, però sobretot el que uneix especialment aquests tres advocats de secà és el fet que junts i en ple règim franquista, van recuperar i fer vigent la Compilació de Dret Civil Especial de Catalunya, llei de 21 de juliol de 1960.

El treball tenia que ser molt bo, ja que encara avui en plena democràcia el seu treball continua present en la legislació catalana. Hem de dir que també hi van participar altres dos juristes que són Porcioles (va passar la joventut a Balaguer i després en va ser notari) i Maluquer (d'Artesa de Segre).

Perquè el dret català?

Els ordenaments jurídics dels països de la Mediterrània estan fonamentats en el dret romà. L'esperit pràctic, l'ordre i la perfecta adaptació als costums de cada país va fer que el dret romà s'imposés no pas per la força sinó de forma natural pel seu encert i qualitat. Tot i així, el pas dels segles ha donat una evolució plena de matisos a aquesta base romana que encara avui es manté insuperable. Els nous pobladors dels territoris hi han deixat la seva empremta. Així, a Catalunya si deixen sentir amb força les influències tant dels grecs com dels repobladors occitans, mentre que a l'estat espanyol, les influències més presents van ser dels visigots, un dret de baixa caladura.

Aquesta diferència de base ha portat al llarg dels segles una defensa del que ens és propi davant els intents unificadors. I si bé les propostes que sorgirien a l'Edat Mitjana amb personatges com Alfons X el Savi, i els Reis Catòlics, passarien sense cap ressò al nostre país, l'esperit centralista ha provat una i altra vegada d'anul·lar la manera pròpia de ser i fer les coses de Catalunya. Algunes vegades imposant-se de forma radical i estroncadora, i d'altres, de manera progressiva permetent la seva aplicació però prohibint l'adaptació del dret català a les noves realitats amb l'objectiu que el pas dels anys el deixés desfasat i petrificat. En són exemples els decrets de Nova Planta de Felip V, i la dictadura franquista amb l'aplicació de les anomenades 'especialidades forales'. El dret català és així, un dret propi, sòlid i que ens identifica.

Com ho van fer els tres guissonencs?

Les aptituds personals de cadascú van repartir les tasques. Ramon Faus era l'home teòric, sabia molt i ho sabia transmetre be. Francesc d'Assis Condomines, havia estudiat a Madrid, coneixia el lloc i la gent i com havia de tractar la negociació, la va fer sol, era un orador extraordinari. Finalment, Ramon M. Roca Sastre, a qui molts consideren el primer jurista català del segle XX, era l'home pràctic, el romà. Per ell el dret era poesia,

concretament la seva frase era que 'El dret és la poesia de la vida'. En va ser el principal redactor.

Roca Sastre sabia les coses perquè li agrada viure-les des de la pell. Al seu despatx de la Pedrera, quan hi anava algú de Guissona deixava la feina, el feia seure i s'emocionava escoltant el que li explicaven de la seva vila, la tenia a la pell, ho preguntava tot, casa per casa.

Ja podeu pensar que en ple règim franquista la gent de la comissió madrilenya eren autèntics obstacles, personatges disgustants i desagraïts. Però els tres guissonencs es van travar en l'afer: l'un compilant, l'altre adaptant i l'altre negociant. I així, és com es van presentar a Madrid, amb el text definitiu i posat al dia sota l'ala: la Compilació de Dret Civil Especial de Catalunya, després Llei de 21 de juliol de 1960. Ho van fer tan bé, que el Consell de Ministres no va tenir altra opció que donar llum verda a la proposta.

L'estratègia va ser "salvar el que es pugui i fins on es pugui del que ens és propi". Una frase que la podríem escoltar de molts segarrencs per la manera de ser de la gent d'aquí, però que en el seu cas, va permetre mantenir el pal de paller d'un dels signes d'identitat més propis, la llei catalana. A partir de llavors i fins avui, la norma catalana va recuperar el seu espai per damunt del que a Espanya s'anomena 'derecho común'.

Un altre aspecte que uneix aquests tres juristes guissonencs és la seva formació integral, eren gent de terra endins, avesats a la sobrietat, i a superar les dificultats. Per això, a l'arribar a la Barcelona de postguerra van saber amollar-se amb una facilitat sorprenent. Van ser els número u de les promocions i de les oposicions i, a més, van liderar nombrosos moviments intel·lectuals i socials.

Lluitar contra la comoditat que invitava Espanya

La gesta dels tres guissonencs era contranatura. A Catalunya regnava una pèrdua d'interès per la Compilació causada per l'excessiva comoditat que suposava l'aplicació del codi civil espanyol ja estructurat i compilat. La gent no volia marejar-se, ni complicar-se la vida. Jesús Condomines, fill del guissonenc explica que el motiu vertader que els va impulsar a iniciar aquesta tasca va ser la seva 'arrel d'homes de terra endins', el sentiment de defensar el dret propi, el que sempre havien viscut. 'Se sentien amb l'obligació i l'orgull de defensar-lo'.

Pinzellades

Seria impossible resumir aquí la tasca que immortalitza aquests guissonencs. Però en citarem alguna. Condomines va fer la defensa de Puig Antich, anarquista del MIL (Moviment Internacional de Lliberació). Va ser jutge amb 23 anys, en un temps en que en aquesta edat no s'havia assolit la majoria d'edat que era als 25 anys, va ser el més jove i el primer de la promoció. Va ser degà del col·legi d'advocats i va ressuscitar l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Barcelona.

Roca Sastre, com recorda el notari Joan Berna va ser de tot: 'estudiant, opositor, registrador, conferenciant, legislador, advocat, magistrat, notari i publicista'. L'any 1923 aprovà les oposicions a Registrador i no prengué possessió de la seva primera plaça, Belchite, fins a l'any 1924, en què compleix l'edat mínima reglamentària de 25 anys. Va intervenir en la redacció de la Llei de Contractes de Conreu. Així, el 20 d'abril de 1933, el conseller de Justícia de la Generalitat Republicana, Pere Coromines, en el tràmit parlamentari d'aquella llei manifestà: "Hem tingut la sort de trobar uns ciutadans, homes il·lustres en l'estudi del Dret, que han tractat aquesta qüestió amb una imparcialitat i una profunditat de coneixements que jo crec que poques vegades s'ha

produït en el nostre país, i sobretot la de poder utilitzar el saber, l'experiència i l'esperit de rectitud d'un home que tots nosaltres hem de recordar: el ponent Ramon Maria Roca i Sastre. Jo em complac en fer aquí el seu elogi, amb més espontaneïtat i imparcialitat, perquè no crec que aquest home hagi fet mai política en el partit al qual pertanyo.”

Acabada la guerra guanya unes noves oposicions notariales, amb el número u.

Aconsegueix la plaça de Barcelona i s'instal·la al Passeig de Gràcia, a la Pedrera de Gaudí, simultaneja l'exercici de notari amb l'elaboració de la seva obra més coneguda, el completíssim Dret Hipotecari.

Finalment Ramon Faus i Esteve, de cal Piteu va ser notari de Barcelona des del 1930, degà del Col·legi de Notaris i membre de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Barcelona. Número u en les oposicions a notaria, tres vegades Degà del Col·legi de Notaris de Barcelona i vicepresident de la Junta de Degans del Col·legi Notarial d'Espanya, Gran Creu de l'Ordre de Sant Ramon de Penyafort. Manifestà repetidament que el seu primer títol era ser fill de Guissona.

Com tots a mesura que anem fent anys, quan passem per Guissona, ens sentim hereus d'un patrimoni i d'una gent que, quan marxem, entren dins nostre per sempre. Formen una part substancial de nosaltres mateixos que ens delata amb la mirada, amb el gest, amb la manera de ser. I nosaltres la lliurem als nostres fills. Per això, quan algú et pregunta d'on ets, ho dius amb tot el pes de les paraules: de Guissona. I sense voler, darrera la paraula queda el reflexe de l'ull de guineu que diu: 'd'un poble d'advocats de secà'.

Xavier Santesmasses

27/7/08

Article del Programa de la Festa Major de Guissona